

Slavenski dom

Štev. 122

V Ljubljani, 29. maja 1936

Leto 1.

Razgovori med Italijo in Anglijo bodo od junija do septembra

London, 29. maja. o. Angleški zunanji minister Eden je sprejel včeraj italijanskega poslanika Grandi, ki je pripravil razgovor z angleškim ministrom za daljši čas. Medtem razgovorom je z ozirom na zadnja angleška prizadevanja glede sporazuma v abesinskem vprašanju dejal, da Italija ne more dati Angliji v tem oziru drugih jamstev in zagotovil, kakor tista, o katerih je v izjavi za angleški tisk govoril predsednik Mussolini.

Glede ZN je Grandi dejal isto, kar je povedal že Mussolini. Italija ne namerava zapustiti ZN. Toda, če bodo članice ZN sklenile na seji 16. junija, da se sankcije nadaljujejo, se bo Italija pridržala časa za premislek. Če pa na septembarskem zasedanju ZN ne bodo sankcije ukinjene končnoveljavno, bo Italija morala vzeti slovo od Zveze narodov.

V svojem odgovoru na izjave italijanskega poslanika je angleški zunanji minister dejal, da bo

Anglija pozdravila vsak korak, ki bi pripomogel k stvarni rešitvi tega vprašanja.

Odločujoči krogi v Londonu menijo, da bo ZN za zdaj sankcije se ohranila, toda v času med junijem in septembrom, to je med dvema sejama ZN, se bodo vršila pogajanja in razgovori med Anglijo in Italijo.

Ti razgovori bodo imeli dva cilja:

1. da dosežejo zblizanje med obema državama,

2. da pripravijo sporazum glede ukinitve sankcij.

Tej rešitvi so zlasti naklonjeni londonski finančni krogi, ki vedo, da bo Italija za organizacijo abesinskega gospodarstva potrebovala velikih denarnih sredstev, katera bo iskala predvsem v Angliji.

London, 29. maja. Sinoči je na letališče v Croydonu prispel poseben Hitlerjev odposlanec von Ribbentrop. Časnikarjem je izjavil, da je prispel brez kakšnega posebnega namena in cilja. Prišel je samo za nekaj dni, da prebija v Londonu praznike in da se malo oddahne. Sinoči sta Ribbentrop in njegova žena prisostvovala operni predstavi v Covent Garden. Iz Londona bosta odpotovala v severno Irsko.

Poučeni krogi pa izjavljajo, da Ribbentropovo bivanje v Londonu vendarle ni tako slučajno. Anglija bi na vsak način rada vedela, kakšen bo nemški odgovor na njena mirovna vprašanja. Preden Anglija ne dobi tega odgovora, ne more ukreniti nič določnega in stvarnega glede Italije in Abesinije. Nemci se tega zavedajo in skušajo na ta račun od Angležev doseči posojilo.

Beck odhaja...

Beograd, 29. maja. m. Nocoj bo odpotoval v Ljubljano češkoslovaški poslanik na našem dvoru g. dr. Václav Girska, ki bo v imenu svoje vlade jutri prisostvoval otvoritvi Ljubljanskega veleposla.

Beograd, 29. maja. m. Sinoči po gala-večerji in po velikem sprejemu na poljskem poslanstvu je poljski zunanji minister Josip Beck s svojo soprogo ter z vsem spremstvom odpotoval v Varšavo. Na kolodvoru mu je bilo prirejeno izredno prisrčno slovo. Posloval se je od njega predsednik vlade in zunanji minister dr. Milan Stojadinović, bili pa so zbrani ob odhodu vlaka na kolodvoru tudi številni odličniki belgrajskega javnega in diplomatskega življenja. Minister dr. Beck se je odpeljal z vlakom ob 10.06.

Beck ni vršil pritiska

Pariz, 29. maja. AA. V zunanje-političnem pogledu se današnji pariški listi bavijo največ z belgrajskim obiskom poljskega zunanjega ministra g. Becka. Tako prinaša »Petit Parisien« poročilo svojega belgrajskega dopisnika Castona Casterana, ki pravi med drugim, da se v poklicanih jugoslovanskih krogih čudijo raznim komentarjem tujih listov v zvezi z današnjim obiskom g. Becka. Dopisnik pravi, da zadošča, če poznamo stališče Jugoslavije glede vprašanj, ki bi mogla priti na dnevni red. Zato ne more biti niti govora o kakšnem pritisku, ki bi ga g. Beck moral vršiti na jugoslovanske voditelje v svrhu kakšne nove orientacije. Drugače, nadaljuje poročilo, pa potekajo razgovori z gosp. Beckom v prijateljskem duhu in nikakor ne segajo čez mejo, ki se je Belgrad želi držati. Ni pričakovati, da bo Beck s tega obiska odnesel s seboj kakšen poseben konkreten rezultat.

Izjava voditelja Rexa belgijskemu kralju

Aretacija korupcionistov - pogoj za vstop v vlado

Bruselj, 29. maja. o. V zvezi z vladno krizo v Belgiji je kralj Leopold sprejel že vse uglednejše politike in strankarske voditelje. Tako sta bila v avdienci pri njem predvsem vodja socialistov Vandervelde ter Van Zeeland. Zdelo se je, da bi Vandervelde bil pripravljen sestaviti novo belgijsko vlado.

Z ozirom na veliki moralni uspeh pa, ki so ga dosegli rexisti in spričo pomena, ki ga njihovo gibanje v Belgiji ima, je pa bilo nujno, da kralj vpraša tudi voditelja najmlajše stranke Leona Degrellea, pod kakšnimi pogoji bi bil pripravljen stopiti v vlado ter sodelovati z drugimi belgijskimi skupinami. Zunanje-politični položaj Belgije je namreč tak, da nujno zahteva sodelovanje vseh pravih rodoljubov. Degrelle je bil sprejet v avdienco včeraj popoldne.

Brez dolgega govorjenja je kralj Leopoldu razložil program svoje stranke ter povedal svoje načrte za bodočnost, od katerih ne namerava niti za las odnehati. Izjavil je, da je do zdaj v načelu nasproten vsakemu sodelovanju v vladi z drugimi belgijskimi političnimi skupinami. Sodelovanje bi sprejel samo, če bi dobil jamstvo, da bo lahko po svoji uvidenosti vršil veliko čiščenje v belgijski upravi in politiki. Prva zahteva pa, ki jo je postavil kot pogoj za svoje sodelovanje, je bila, da mu vlada dovoli aretirati vse finančne korupcioniste brez razlike političnega prepričanja. Edino v tem vidi prvi pogoj za nove smeri v belgijski politiki.

Iz tega Degrelleovega odgovora je jasno, da na tak program ne bo mogla pristati nobena belgijska stranka, ker bi bile v danem primeru vse močno prizadete.

16. junija konec sankcij

Pariz, 29. maja. Jutranji »Jour« prinaša poročilo iz Zeneve, v katerem pravi, da bodo kljub vsem nasprotujočim si vestem sankcije na sestanku Društva narodov dne 16. junija ukinjene. V Zenevi prevladuje prepričanje, da bi bilo to prenevarno, če bi Italija zapustila Društvo narodov.

Neguš prispe danes v Gibraltar

Gibraltar, 29. maja. o. Danes dopoldne prispe v Gibraltar na krovu angleške križarke abesinski cesar s svojo družino in s spremstvom. V Gibraltarju se bodo izkrcali ter odšli v palačo angleškega guvernerja. Neguš je sprejel guvernerjevo povabilo, naj pride na zajtrk. Neguš in njegova družina bodo gostje guvernerja Harringtona vse do nedelje, ko bodo odpotovali v London. Potovali bodo v strogi tajnosti.

Grazianijeva prestolnica

Addis Abeba, 29. maja. Maršal Graziani, generalni guverner Abesinije, si je uredil svojo rezidenco v malem Cebiju, v palači bivšega abesinskega cesarja. Uredil si je prostore za pisarne civilnega guvernerja Addisa Abebe, generalnega tajništva abesinske kolonije in političnega vodstva.

Iz vseh krajev prihajajo vesti, da se prebivalstvo navaja na novi režim in da se vrača na svoje domove.

Glavna skušnja za revolucijo

Pariz, 29. maja. o. Včeraj je izbruhnila splošna stavka v letalskih in avtomobilskih tovarnah v okolici Pariza. V stavko so stopili tudi vsi delavci največjih francoskih avtomobilskih tovarn Citroena in Renaulta. Delavci so vso noč prebili v tovarnah ter popivali in tako vzdrževali razpoloženje. Kljub temu, da so voditelji komunističnih delavskih zvez izjavili, da gre pri štrajku za zvišanje plač, za uvedbo 40 ur tura, za izboljšanje socialne zakonodaje itd., je pa pravi razlog za to stavko neke druge.

Stavka kovinarjev je avtomobilskega delavstva ne pomeni namreč nič drugega, kakor sistematično preračunano vajo za splošno stavko v primeru komunistične revolucije, katero pripravljajo po navodilih pariške podružnice Kominterne francoski komunisti. Kljub temu, da je bilo zadnje čase levičarsko časopisje polno fraz o sodelovanju med socialisti in komunisti, vendar niso komunisti hoteli stopiti v Blumovo vlado. Izjavili so, da bodo to vlado samo lojalno podpirali. Kako si to lojalno podporo predstavljajo, so pokazali s tem štrajkom, ki je prišel v trenutku, ko ima bodoči predsednik vlade Blum težkoče s sestavo svojega ministrstva. Stavka je izbruhnila čisto nenadno na nepričakovano povelje izvršnega odbora komunistične stranke. Njeni voditelji so vsi tudi člani francoskega odbora Kominterne. Skušali so s to stavko ugotoviti, ali je njihova organizacija dovolj sposobna in gibljiva, da lahko vzdrži v primeru štrajka in neredov red in da disciplinarno vztraja pri svojih nalogah.

Prve aretacije radi mariborskega vloma

Maribor, 29. maja. Preiskava zaradi vloma v Zadržno gospodarsko banko se z vso verno nadaljuje. Policija je sinoči aretirala štiri osebe, med njimi tudi znano mariborsko osebnost. Danes jutraj so tri zopet izpustili, četrtega pa še zadržujejo.

Preprečena katastrofa na Dravi

Maribor, 29. maja. Sinoči, okrog pol 10 so se iz Drave zasilili obupni kriki na pomoč. Splavarji, ki so se nahajali v gostilni v »Malih Benetkah«, so prihiteli na obrežje in opazili, da drvi po reki splav, na katerem sta samo dva moška. Bilo je takoj jasno: v silno deroč reki sta dva splavarja skušala spraviti splav k bregu, a se jima ni posrečilo. Splavarji, ki so opazovali to z brega skočili v čoln in zaveslali po reki navzdol za drvečim splavom. Šele v bližini Dogaš so čolnarji splav dohiteli ter poskakali na splav. Z združenimi naporji se je nato splavarjem posrečilo spraviti splav k bregu in ga privezati.

Ugotovilo se je, da je včeraj popoldne krenil ta splav od obrežja pri St. Lovrencu. Vdilo ga je pet splavarjev, ki so hoteli v Bresternici s splavom pristati. Ko so pristajali so trije splavarji skočili s splava, da bi ga z vrvmi privezali pri obrežju. Zaradi silnega toka pa jim je splav ušel z ostalima dvema splavarjema po Dravi proti Mariboru. Obe ma splavarjema se je s silnimi naporji posrečilo vsaj to, da sta splav obdržala v glavnem toku, ker bi se drugače gotovo razbil. Gotovo pa bi se splav razbil pod Dupleškim mostom, kjer so prehodi med stebri zelo ozki. V zadnjem času se je na ta način preprečila katastrofa, ki bi poleg materialne škode prav lahko zahtevala tudi življenje obeh splavarjev.

Stavka je dokazala, da se komunistične vrste strumno organizirane tako, da komunisti v eni noči v velikih industrijskih revirjih vzpostavijo sovjet in proglase boljševiško upravo. V celoti stavka 42.000 delavcev.

Po posredovanju vlade:

Minimalne mezde dosežene

Beograd, 29. maja. m. Danes je stopilo na delo zopet vse gradbeno delavstvo, ki je nekoliko dni stavkalo. Med delavskimi zastopniki in zastopniki delodajalcev je bil na včerajšnji konferenci na intervencijo ministra za socialno politiko in narodno zdravje Dragiše Cvetkovića dosežen sporazum. Na tej konferenci, ki je trajal dopoldne in popoldne, je minister Cvetković apeliral na delodajalce naj vendar ugoode opravičenim zahtevam delavstva ter naj od svoje strani doprinesejo vse, kar morejo, da se delavstvu da, kar mu gre. Minister je delodajalce nadalje opozoril na sedanje izredno nizke delavske mezde ter je zahteval, da se te mezde morajo zboljšati v smislu delavskih zahtev.

Po novem sporazumu so sedaj mezde delavstvu določene: do prvega septembra v minimalnem znesku 26 Din za nekvalificirano delavstvo; najmanjša mezda za kvalificiranega delavca pa 44 Din. Od 1. septembra do 31. decembra pa bodo znašale mezde: za nekvalificirano delavstvo od 30 Din dalje, za kvalificirano pa od 55 Din dalje. Na konferenci je bilo nadalje sklenjeno, da se bodo od prvega junija dalje vršila nova pogajanja v pogledu

določitve delavskih mezd za prihodnje leto. Ta pogajanja pa morajo biti do julija zaključena.

Po tej konferenci je minister Cvetković časnikarjem izjavil, da je vprašanje minimalnih delavskih mezd izredne važnosti ter da bo v smislu pooblastil, ki jih ima v finančnem zakonu za tekoče proračunsko leto storil vse, da se bodo čimprej izdale uredbe, ki bodo končnoveljavno uredile razmerje med delodajalci in delojemalci.

Navidez je gibanje stavbinskega delavstva v Ljubljani popolnoma zastalo. V resnici pa se ne prestanjo vrše pogajanja med delavstvom in zastopniki gradbenih podjetij, pa tudi med delavstvom samim so neprestano razgovori, na katerih dobivajo delavski zastopniki nadaljnja navodila. Jutri se sestanejo, kakor delavci zatrjujejo, delodajalci in delojemalci k odločilnemu sestanku. Če na tem sestanku ne pride do sporazuma, stopijo delavci v torek v stavko.

Sedaj, ko je stavka likvidirana tudi že v Belgradu in so tam podjetniki delavstvu priznali mezde, ki jim gredo vsaj v najslabšem slučaju, je pričakovati, da bo prišlo do primerne sporazuma tudi v Ljubljani.

Prizor iz komedije »Mladi gospod šef«.

Foto dr. Ivan Bouac.

V Abesiniji je odločila tehnika in premoč

Kairo, 29. maja. Turški general Vehib-paša, ki je bil načelnik štaba pri armadi generala Nasibuja, je izjavil Havasovemu dopisniku, da se mora Italija za svojo zmago zahvaliti le svoji ogromni tehnični premoči, v prvi vrsti pa uporabi letalstva in stрупnih plinov. Ko so ga časnikarji vprašali, kaj misli o odhodu cesarja Haileja Selasija iz domovine, je general odgovoril, da cesar ni mogel drugače postopati.

Z blatom nad Jude

Pariz, 29. maja. Današnji »Matin« prinaša vesti iz Strasbourga, v katerih poroča, da se v Strasbourgu razvija zmeraj močnejši protijudovski pokret. Vsako jutro je katera izmed judovskih trgovin zamazana, prav tako pa so z blatom namazane skoraj vsak dan fasade strasbourških sinagog. Na zidu strasbourške sodne palače je nekega jutra zablestel napis: »Dol z Judi, dol z judovskim plemenom.«

Washington, 29. maja. Admiral Stanley, ki je vodja operativnega oddelka v mornariškem ministru, je izjavil, da se ne strinja s predlogom angleške vlade, da naj ne ostanejo pod zastavo rušilci od 40.000 ton in ki naj bodo po pogodbi iz leta 1930 spravljani med staro železje.

Proslava 80 letnice Nikolaja Tesle Pesnik elektrotehnike - N. Tesla

Predavanja univ. prof. dr. inž. M. Vidmarja

Ljubljana, 29. maja.

Nocoj sta v proslavo 80-letnice Nikolaja Tesle priredila Ljudska univerza in Prirodoslovno društvo v dvorani Delavske zbornice javno predavanje, na katerem je univ. prof. g. inž. dr. Milan Vidmar z vznesenimi besedami očrtal zasluge našega rojaka Nikolaja Tesle za razvoj moderne elektrotehnike.

Veliki duhovi - predstavniki narodov

Predavatelj je najprej ugotovil, da svet opsteva narode vedno le po številu glav, ki govorijo njegov jezik. Večnostna vrednost kakega naroda se računa po tistih glavah, ki s svojo bistroumnostjo in genialnostjo zasvetijo vsemu svetu. Čim močnejši in večji je narod, tem večja je verjetnost, da bo zasvetila iz ogromne množine kakšna taka glava. Jugoslovani so dali svetu že več takih izrednih glav, med katerimi je tudi Nikola Tesla.

Naša zemlja je po naravi bogata. Ker pa je bila šele pred kratkim osvobodjena, nima še zadostne industrije. Prav zato se zdi, da smo v vseh dobrinah in napredkih civilizacije zaostali. To velja tudi v elektrotehniki, zlasti pa še v elektrifikaciji domače zemlje. Elektrifikacija je močnejši činitelj civilizacije. Pri nas gori na žalost še mnogo premalo električnih svetilk in je šele malo elektrificiranih obratov.

Jugoslovani-velikani v elektrotehniki

Nihče ne sluti, da smo vprav elektrotehniki že dali mnogo več kot pa prejeli. Telefonije na velike razdalje ne bi bilo, če ne bi bil rojen na naši zemlji Mihajlo Pupin, ki je že mlad odšel v Ameriko. Kakšna bi bila električna razsvetljava, če ne bi zagnil z volframovo nitko izumil profesor Hanaman, ki se je rodil pred 80 leti v Smiljanu pri Gospiču v Liki. Tudi Tesle ni mogla obdržati domača zemlja. Odšel je v Ameriko, kjer je položil temelje moderne elektrotehnike.

Tesla - živa ideja

Ob proslavi 80-letnice nima smisla opisovati življenjskega razvoja takega velikana, niti ne naštevati po vrsti njegovih iznajdb, saj je dosti, če si ustvarimo le resnično sliko izrednega veleuma. Delo takih mož dokazuje, da bo tudi bodočnost naša, čeprav tehnična literatura Tesle ne omenja mnogo ter do njega ni niti pravičnega. Po času smo se približali, da bi mogli pravilno oceniti Teslovo delo. Tesle ni moglo spraviti v okvir uspešnega elektro-inženjerja ali duhovitega elektro-fizika. Tesla je pesnik elektrotehnike, ves prepoln čudovitih idej. Njegova podjetnost in delavnost pa tako, da so bila celo ameriška tla ob njegovem prihodu za njega prešibka. Če vrste idej, ki jih je prinesel, so užgale takoj, ker smo že čakali nanje. Mnogo pa jih je prišlo prezgodaj.

Ko je prišel Tesla po študijah v Gradcu in Pragi v Budimpešto, kjer se je bavil s telefonijo, je hitro spoznal, da mu Evropa ne bo mogla nuditi pravega razvoja. Po kratkem bivanju v Parizu je odšel v Ameriko, kjer se je ustavil pri Edisonu. A taki dve glavi ne moreta dolgo ostati skupaj. Tesla fantazira, odkriva, prinaša izum za izumom in hoče biti svobodan, neoviran. Komaj 33 let je star, ko gre prvič na obisk nazaj v domovino. Čez tri leta pa že predava v Angliji pred najodličnejšim znanstvenim forumom. Že takrat je Tesla poznal stvari, ki jih razumemo šele danes. Prav takrat je se razčlenil in dognal svet jakih električnih tokov, torej tokov, ki nam svetijo in ženejo stroje.

Teslovi izumi - gibalno razvoja

Da spoznamo, kakšne so zasluge Nikole Tesle, moramo vedeti, kakšen je bil položaj v elektrotehniki ob njegovem nastopu. V 80 letih prejšnjega stoletja je praksa poznala le istosmerni električni tok. Vendar so se že pojavljali drzni poizkusi ustvariti druge električne toke, ki spreminjajo smer in se imenujejo zato tudi izmenični toki. Težka je bila tudi borba z istosmernim tokom, ki je v praksi neomejeno vladal. Ko so pa leta 1885 trije madžarski inženjerji z Blatjem na čelu izumili transformator, se je odprla bodočnost izmeničnemu toku, saj je bilo mogoče s transformatorjem spreminjati energijske oblike izmeničnega električnega toka, s čimer je bil omogočen prenos v večje daljave. Izum transformatorja je poostrel borbo proti istosmernemu toku, ki je prednjačil še zato, ker za zmečni tok ni bilo dobrih motorjev.

Leta 1890 je bilo vprav na prelomu, in ko je takrat hotelo mesto Frankfurt ob Meni graditi mestno elektrarno, je priredilo elektrotehnično razstavo, kjer naj bi pokazali zastopniki enega in drugega toka, kaj znajo. Na razstavi leta 1891 je zmaga izmenični tok, vendar bi boj trajal še naprej, da ni posegel vmes Nikola Tesla.

Teslov vrtilni tok

Njegova odločitev ni dala prav niti istosmernemu niti enostavnemu izmeničnemu toku, ampak je zapletla več izmeničnih tokov v skupen ples in ustvarila tako mnogofazne električne toke, ki so še danes gospodarije elektrotehnike jakih tokov. Ob enem je dal tudi sposoben motor zanje, ki je danes v vseh obratih znan pod imenom asinhronski motor. Nova pot, ki jo je začrtal Nikola Tesla, je vodila elektrotehniko jakih tokov vseh pet desetletij do danes. Njegova zasluga je, če danes prepletajo električni daljnovodi vse kontinente, njegova misel je omogočila, da gori električna luč v najzgodnejši gorski vasi.

Tesla je v Evropi dal zastopstvo svojih patentov v nespretno roke in je imel le malo koristi od svojih izumov. Kot gobe po dežju so rasle elektrotehnične tovarne, vedno močnejša omrežja na vrtilni tok so se začela graditi. Teslov asinhronski motor in ideja mnogofaznega toka opravičujeta, da imenujemo Teslo očeta moderne elektrotehnike.

Oče brezžične telegrafije

Ko je Tesla usmeril tehniko jakih tokov in z vodilnimi idejami omogočil njen razvoj za dolga desetletja, je začel že leta 1890 poizkušati toke, ki naglo izpreminjajo svojo smer. Dočim naš navadni tok izpreminja svojo smer 50krat na sekundo, je Tesla poskušal toke, ki so spreminili več tisočkrat smer v sekundi. Zgradil je celo stroj, ki je dal tok s 35.000 spremembami smeri na sekundo. Ob teh poizkusih je zagledal pred seboj ogromno panogo brezžične telegrafije in telefonije, in že pred desetletji govoril o aparatih, ki jih bomo nosili v žepu in s pomočjo katerih se bomo razgovarjali na da-

ljavo s komurkoli. Malokdo ve, da so osnovne ideje radio-tehnike skoraj vse Teslovi zamisli. In kakor so Teslovi izumi v panogi jakih tokov zapostavili celo generacijo inženjerjev, tako je dobila druga generacija inženjerjev zaposlitev ob Teslovih izumih brezžičnega javljanja.

Neugnani raziskovalec

Skrivnostni svet elektromagnetskih pojavov se nam odpira vedno bolj. V prejšnjem stoletju je prodrl vanj najgloblje Faraday, v obliki pa je njegove ugotovitve spravil Maxwell. Na osnovi teh teorij je zrasla praktična izraba. Fizik ugotavlja in raziskuje, tehnik pa izkorišča fizikalne ugotovitve. Na poti do praktičnega uporabljanja je zasedel svoje mesto za tema dvema Tesla, ki ni niti fizik, niti inženjer, ampak nemiren duh, ki išče vedno novo, vedno novo ustvarja in v presenetljive uspehe veže odkritja, ki nam ne povedo ničesar. Šele pred kratkim je izjavil, da bo še marsikaj prinesel, kar bo dalo dela najbrž zopet novi generaciji inženjerjev. 19. stoletje med svojimi velikani nima primera, ki bi se mogel postaviti ob strani Tesli. V vzdusju stajenja jugoslovanske zemlje je vstal blisk, ki je zasvetil po vsem svetu in ta blisk se je odtrgal v naši Liki...

Križeva pot mladega fanta

Ljubljana, 28. maja.

O obupnih razmerah, ki vladajo v ljubljanski bolnišnici, je bilo prelitega že toliko črnih, da bi z njim domalega lahko prepletkali ves ljubljanski nebotičnik. Najboljši dokaz, da nobeno časopisno poročilo, ki je opisovalo to neznosno stanje, ni bilo pretirano, je dejstvo, da se je sam minister za socialno politiko ob svojem nedavnem obisku v bolnišnici zgrozil nad prizori, ki so se nudili njegovim očem. Njegova izjava, da nobena druga bolnišnica v državi ni v tako žalostnem stanju, dovolj nazorno pove, da je stiska res huda. Saj smo prišli tako daleč, da mora vsakdo, ki zbolí, s strahom pomisliti: ali bo še našel skromen in človeškega dostojanstva vreden kot v zavodu, ki je bil že od vsega početka namenjen za lajšanje bolečin in čim večjo udobnost tistih, ki so prisiljeni, da se zatečejo tja.

Od oddelka do oddelka

Kot nov dokaz, kako obupne razmere vladajo v bolnišnici, naj danes opišemo v izpopolnjen številnih prejšnjih primerov še en naravnost klasičen primer, kako potrebno je razširjenje tega našega zdravstvenega zavoda, če hočemo v svetu še veljati kot kulturni narod.

V bolnišnico je bil poslan na zdravljenje neki posestnikov sin z dežele, ki je imel hud šen. Dežurni zdravnik v sprejemnem uradu ga je poslal na oddelak za kožne bolezni. Še prej so ga seveda popisali od nog do glave in izpolnili čeden kupček uradnih listin.

Ko se je fant oglašil na kožnem oddelku, so ga tam zavrnil z motivacijo, da nimajo nobene postelje prazne. Po daljšem posvetovanju so ga poslali na kirurški oddelak. A tudi tam jim fant ni bil dobrodošel. Odklonili so ga, češ, da ne spada na njihov oddelak. Napotili so ga na interni oddelak, kjer pa je bil prav tako gladko odbit.

Z internega oddelka so znova apelirali na kožni oddelak, naj vendar dobijo kakšen prostor za bolnega fanta. Pa je bil tudi ta apel zaman. Niso ga mogli sprejeti, pač pa so ga skušali vrniti na infekcijski oddelak. Ker pa se tam zdravijo samo takšni bolniki, ki imajo davico in škrlatiniko, je umljivo, da ga tudi tam niso sprejeli z odprtimi rokami, temveč so mu pokazali pot nazaj.

Spet pri sprejemnem zdravniku

Tako je ubogi fant, duševno in telesno že ves izmučen, preromal vso križevno pot ljubljanske bolnišnice in se nazadnje spet znašel pri sprejemnem zdravniku ter ga milo prosil, naj se ga vendar usmilijo. Uvidelni dežurni zdravnik je telefonično posredoval po raznih oddelkih, a povsod je naletel na gluha ušesa. Nazadnje je dežurni zdravnik hotel zainteresirati za ta - milo rečeno - nenavadni primer sprejemanja tolažbe in utehe potrebnih bolnikov še zadnje inštanco, ki mu je ostala: upravniška bolnišnice (takrat je bil še prejšnji upravnik) s prošnjo, naj on odloči, kaj naj s fantom stori. Na žalost obeh, zdravnika in mladega bolnika, pa tedanjega upravniška niso mogli dobiti nikjer. Šele pozneje so ugotovili, da se je odpeljal v Zagreb, namestnika pa ni določil.

Po daljšem posvetovanju, ki je bil za uboga fanta cela večnost, so slednjič ta zamotani »problem« rešili tako, da so fantu na kožnem oddelku nudili prvo pomoč ter mu izstavili recept. S tem receptom - tako so mu blagohotno svetovali - naj si kupi zdravila v lekarni in se zdravi sam po navodilih, ki so mu jih dali.

Nazaj domov...

Sotrpini, drugi bolniki, ki so bili priča temu srednjeveškemu sprejemanju bolnikov in fantove križevne poti, so ves dogodek komentirali po svoje. Nazadnje pa so svetovali ubogemu fantu, ki ga je oče v najboljši veri poslal v mesto, da mu ga vrnejo zdravega in za delo sposobnega, naj se zateče na bansko upravo in tam na prihodnjem banovinskem zasedanju popiše svojega romanja žalostno povest. Fantu pa je bilo menda vsega dovolj in se je še bolj izmučen, kot se je pripeljal v mesto, vrnil domov. Z gnevom in razočaranjem v duši. Kako tudi ne! Izgubil je pač vso vero v vrednost takih zdravstvenih zavodov za one, ki so potrebni nujne pomoči...

Ta primer nazorno kaže, da ne trpi ljubljanska bolnišnica zgolj na pomanjkanju prostora, ampak da jo tu pa tam popade tudi majhna slabost, ki se ji z drugimi besedami - birokratizem pravi. Pa nočemo s tem reči, da službujoči uradniki in zdravniki, ki so znani zaradi svojega faktnega postopanja z bolniki, ne vršijo dovolj vestno svoje službe. Naoprotno: tu pa tam se zgodi, da jo vršijo menda celo - preveč vestno, če se moremo tako izraziti. Po opisanem dogodku si človek tega pač ne more drugače razlagati. Dal Bog, da bi bilo vseh teh stisk in nadlog v ljubljanski bolnišnici kmalu konec!

Gledališki pomenki

Po razočaranjih, težavah in lepah doživetjih v teku letošnjega igrskega leta je Lichtenbergov »Mladi gospod šef« kar prijeten oddih za obiskovalce naše drame. Zgodba ni nova. V taki obliki in v nešteti variantah smo že videli v tem ali onem šlagerem filmu zlasti dunajskega izvora. Tam se nam ni zdelo nič posebnega. Čudno: če je taka igra količjak izvedena, tako po svoji notranji gradbi, kakor po svojem podajanju, nam je na odru mnogo lažje sprejemljiva in jo bolj občutimo kot vrednoto, kot pa če nam jo nudi film v še takšni dovršenosti. Cisto sodbo nam pri takšnih filmih gotovo motijo predsodki, ki jih je zakrivil v nas njim soroden filmski kič, v še večji meri pa učinkuje na nas neposredna, živa igra igralcev na odru, ki je še tako popolna igra na platnu nikoli ne bo nadomestila. Tako lahko z veseljem pozdravimo »Mladega gospoda šefa«, ki nam ga je v prevodu podal M. Šmale, na odru pa pripravil prof. O. Šestl.

Pri vsej lahкотnosti zgodbe vsebuje igra polno bridkih resnic in jedkih ugotovitev na račun današnjega - ne samo - poslovnega življenja. Vsi znani tipi, ki jih vsak dan srečujemo in so nam tudi v svoji karikirani podobi, se tu povračajo v moderni obleki. Se omedlni motiv bogatega šefa in revne tipkarice se tu ponavljajo, ne da bi mu kaj ugovarjali. Da, celo problem starega in mladega rodu se po svoje načenja in rešuje.

Kratko in malo: mlad mož, ki studira v Cambridgeu, podeduje po nekem daljnem sorodniku veldrogerijo. O trgovini nima pojma. Spada pa med ljudi, ki imajo, kakor bi rekli modri ljudje, še idealistično pojmovanje življenja. Preizkusi hoče samega sebe, ali je dedščina zaradi svojih zmožnosti vreden ali ne. Treba je zato, da se pojavi v podjetju kot neznanec in da sprejme službo navadnega kontorista. Usodna zamenjava nastane, ker je njegova skrbna mamica v skrbih in javi ravnatelju sinovo namero, in ker se istočasno predstavi ravnatelju mlad mož, razvajenček brez sposobnosti, ki bi po želji svoje »mamice« moral nekam v službo. Vse je prepičano, da je on šef. Pravi šef, ki ga ravnatelj ima za zadnjega v pisarni, opravlja vse mogoče posle, a pri tem opazuje in spoznava razmere in ljudi v podjetju. Vsak izmed

teh ljudi živi svoje življenje: kot zemlja stari prokurist, ki ves živi v času izza tridesetih let, knjigovodja Sikora, ki si vsake tri mesece privošči nekoliko »življenja«, sluga Anton, ki si je v vseh pisarnah enak. Tipkarica Mariza je seveda nekoliko idealizirani tip deklice iz našega časa, ki se toleče skozi življenje, »dasi ji je bil oče general«. In direktor Fleisser je tip feldvebskega predstojnika. Neizbežna je ljubezen, ki mora nastati med ubogim, zaničevanim mladim kontoristom, ki se potem v tretjem dejanju izkaže kot pravi šef. Neizbežna je tudi kazen: direktor doživlja ponižanje. Na koncu je vse veselo in zadovoljno: dve sreči sta se našli, dobro je poplačano in zlo je kaznovano.

Ako naša taka igra na odru res nekaj pomeni, je treba res dobrega igranja. Naša drama dokazuje od predstave do predstave, da smo je lahko veseli in nanjo ponosni. V tej sami na sebi neznatni in ne dosti pomembni igri so se nam prikazali liki, ki jih zlepa ne bomo pozabili. Na prvem mestu moram imenovati gosp. Gregorina. Kot stari knjigovodja Thalheimer je ustvaril podobo, ki jo lahko uvrstimo med svoje najboljše stvaritve. Gosp. Gregorin nam je v teku letošnje sezone izdelal lepo vrsto takih vprav komornih likov. V isto vrsto moram postaviti knjigovodjo Sikoro gosp. Kralja. Karakter čudakkega uradnika je izdelal tako dovršeno, da lahko tudi on to postavlo uvrsti med svoje najboljše letošnje kreacije. Gosp. Lipa h je v direktorju Fleisserju podal izredno pospečen tip odurnega in lizunskega uradnega predstojnika. Gosp. Sanci je kot domnevani šef sijajno podal osebnost razvajenega in notranjepraznega »mamice« miljenčka. Sluga gosp. Anton Potokar je bil spet ena izmed vrednih njegovih odrskih likov. Otto Römer ima kot mladi šef in junak igre simpatije publike zase, tako torej gosp. Stupica ni imel težke naloge, ki jo je tudi zadovoljivo rešil. Svoje odlične sposobnosti pa je spet pokazala gospa Mira Danilova kot tipkarica Mariza. Na njej in na g. Stupici sloni vsa teža igre. Tudi gospa Severjeva in gosp. Daneš sta odigrala svoji vlogi odlično.

Inszenacija je bila lepa, zlasti je bila posrečena v tretjem dejanju (bar).

Tako moremo za oddih ob koncu leta »sakomur svetovati, da si ogleda »Mladega gospoda šefa«.

Razsodba v razpravi proti Vzajemni pomoči

Trije obtoženci obsojeni

Ljubljana, 29. maja.

V kazenskem pogledu je afera Vzajemne pomoči, ki je vzbudila po vsej Sloveniji in tudi drugod veliko zanimanje, likvidirana z obsodbo treh obtožencev, eden pa je bil oproščen, kar je bilo pričakovati. Po dolgem posvetovanju senata je senatni predsednik g. Ivan Brelih med splošno pozornostjo objavil sodbo. V dvorani št. 79 je bilo izredno mnogo elegantnega občinstva, ki je drugače z veliko napetostjo poslušalo proces proti zdravniku dr. Debeljaku. Sodba je na mnoge napravila nepričakovan vtis. Bili so obsojeni

Rudolf Šinkovec za tri primere: da si je prilastil na škodo Vzajemne pomoči najmanj 443.151,75 Din (obtožnica mu je očitala 1.251.000 Din), da je popravil prijave za Jakobu Zadnikarja za zavarovalnino 34.000 Din in da je zaradi nerednega knjigovodstva zakrivil prestopke malomarne bankrotstva, prevar pa ni vršil obrotoma, na 1 leto in 2 meseca zapore, na 1320 Din denarne kazni, odnosno nadaljnjih 22 dni zapore in v plačilo povprečnice 500 Din. Oproščen pa je bil v zadevi Janka Poljaka. V kazni se mu všteje preiskovalni zapor od 17. februarja do 9. junija

Avstug Ogrizek, da si je na škodo Vzajemne pomoči pridobil najmanj 247.000 Din in zakrivil malomarno bankrotstvo, na 3 mesece in 10 dni zapore in 300 Din denarne kazni ali 5 dni nadaljnega zapore. Oprosti se plačila povprečnice.

Jakob Zadnikar prestopka prevare, da je naklepoma meseca junija 1931 zavedel prvega obtoženca, da je popravil datume, na 2 meseca zapore in 600 Din denarne kazni ali 10 dni zapore in v plačilo povprečnice 500 Din. Oprošča pa se od obtožbe, da bi bil sprejel zavarovalnino 34.000 Din

Dve razpravi o avtomobilskih nesrečah

Ljubljana, 29. maja.

Dve, za avtomobilski promet po naših cestah značilni kazenski razpravi sta se večer vršili na okrožnem sodišču, ena v dvorani št. 79, druga poleg v posvetovalnici. Dvorana je bila nabito zasedena, navzoča je bila tako zvana »smetana« ljubljanske družbe, ki je poslušala razpravo proti zdravniku dr. Gvidonu Debeljaku. Sodnik-povodinec gosp. Ivan Kralj je zaslišal 22 prič, ki so si v nekaterih bistvenih točkah nasprotovale. Poškodovani Alojzij Zajc, ki je postal zaradi avtomobilske nesreče pri Dragomlju 80% invalid, je zahteval za bolečine, razne stroške in trajno nesposobnost za delo okoli 115.000 Din. Vdova Marija Usarjeva je z dr. Debeljakom sklenila poravnavo, po kateri ima prejemati okoli 300 Din mesečne rente kot diferenco med pokojnino in stalnimi mesečnimi prejemki pok. moža.

Dr. Debeljak je bil zaradi prestopka zoper varnost javnega prometa po čl. 205/II k. z. obsojen na 6 mesecev zapore, to nepogojno, dalje v povračilo stroškov kazenskega postopanja in izvršitve kazni in ima plačati povprečno 500 Din. Zasebnemu udeležencu Alojziju Zajcu, ki se vedno čuti hude posledice nesreče, pa je sodišče priznalo skupno odškodnino 16.351 Din, glede ostalih odškodninskih zahtevkov se je zavrnil na civilnopravno pot. Zastopnik dr. Debeljaka, odvetnik dr. Jože Voršič je proti sodbi prijavil revizijo in priziv.

Roparski pohod

Semič, 29. maja.

V Kotu pri Semiču je prišlo večerj ponoči okrog 1 zjutraj do značilnega dogodka. Skupina hrvaških govorečih ljudi, ki je prišla preko hrvaško-slovenske meje, je vdrla najprej v neko zidnico, se tam opila, potem pa s štirimi vozovi krenila proti Semiču. Ko so divjaki prišli v Kot, so začeli streljati iz pušk in revolverjev, obenem pa so vdrli v trgovino Josipa Štefana ter začeli vlačiti iz trgovine vse mogoče blago, katerega so nalagali na svoje vozove. Ko so svoje delo opravili, so se odpeljali iz vasi. Ljudje proti oboroženim in številnim divjakom niso mogli ničesar ukreniti, tako da so divjaki lahko nemoteno opravili svoje rokovnjaštvo. Orožniki so nato na kraju samem našli okrog 30 praznih nabojev. Trgovcu pa so ukradli razbojniški blaga za okrog 5000 Din, nekaj nadaljnjih tisočev pa utrpeli zaradi poškodb na hiši. Orožnikom, ki so takoj napravili pogon za divjaško tolpo, se je posrečilo izslediti del roparjev v sosednji vasi. Pri njih so našli tudi del ukradenega blaga.

Ptuj

Velike poplave v Pesniški dolini. Zaradi neprestanega deževja je potok Pesnica poplavljal vso Pesniško dolino in so pod vodo travniki in njive od Sv. Andraža v Slov. gor. pa do izliva potoka v Dravo. Uničeno je vse seno in drugi nasadi na njivah, kar je povzročilo velikansko škodo. Tudi promet med Ptujem in Slovenskimi goricami je zaradi teh poplav že dlje časa prekinjen. Tudi ta ovira je povzročila precejšnjo škodo.

Nezgod v nesreče. Hudo se je ponesrečil 25 letni Janez Kostanjevec, sin posestnika v Bukovcih. Ob priliki svojih opravkov v mlino je prišel z levo roko približno stroja, ki ga je zagrabil in mu je popolnoma razmesaril. Ponesrečenca so spravili v ptujsko bolnišnico. V isti zavod so prepeljali tudi 70 letno Antonijo Jazbec iz Ptuja. Padla je tako nesrečno, da si je zlomila levo nogo. - Jožef Zmave, 24 letni sin posestnika iz Dragovcih pri Sv. Lovrencu v Slov. gor., je bil od neznanega moškega oklan z nožem tako nevarno, da so tudi tega morali spraviti v ptujsko bolnišnico.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, petek 29. maja: Marija Magdalena.
Jutri, sobota 30. maja: Ivan.

Lekarne. Nočno službo imajo: mr. Leustek, Resljeva c. 1, mr. Bahovec, Kongresni trg 12, in mr. Komotar, VII.

Kaj bo danes

Filharmonična dvorana: ob 20 koncert slepih gojenec zavoda za slepe iz Zagreba.

Salezijanski dom: ob pol 21 sestanek fantovske kongregacije Kodeljevo.

V Filharmonični dvorani bomo imeli drevi prav posebne koncertante. Na turneji po Sloveniji so gojenec zagrebskega zavoda za slepe in ti priredijo ob 8 zvečer tudi v Ljubljani, in sicer v Filharmonični dvorani, svoj koncert z jako zanimivimi in peštrimi sporedom. Nastopilo bo preko 20 gojenec in igrali bodo skladbe na klavir, za fagot-kolo in klavir, za rog-solo in klavir, dela, napisana za godalni orkester, za tamburaški zbor, za troglasni deški zbor in mali mešani zbor. Vsak, kdor bo prišel na nocojšnji koncert, bo prišel na svoj račun ter občudoval slepe gojence, ki z največjo ljubeznijo in lepo tehnično spretnostjo izvajajo skladbe svojega bogatega sporeda. Začetek točno ob 20. Vstopnice od 20 Din navzdol v knjižnici Glasbene Matice.

Sestri že odvarja Zveza gospodinj in velesojmu v paviljonu »K« svojo gospodinjstvo gospodarsko razstavo, letos pod geslom »Sodobna gospodinja«. Vsaka razstava je glas gospodinj, z vsako je ta glas močnejši in globlji. Z vsako razstavo pomaga Zveza gospodinj naši ženi, bodisi, da podpre ženski inteligentni naraščaj, ko ga pritega k delu za razstavo, bodisi da podpre obrtnice, ko uveljavlja njih delo kot domače delo enakovredno tujemu. S tem tudi krepi narodno zavest, saj so ravno žene tako rado precejevale tuje izdelke in podcenjevale domače. Razstava bo ves dan odprta. Revija bo popoldne in zvečer, vsakokrat s predavanjem g. prof. Sesta.

Vsako zabavišče se potrdi, da nudi svojim gostom čim več in kar najbolj raznovrstnega razvedrila. Toda bolj se gotovo nikjer ne boste zabavali kot na veseljem prostoru Ljubljanskega velesoja od 30. maja do 8. junija. Poskrbeli so za stare in mlade, resne in razigrane. Posebno atrakcijo bo predstavljala velkomestni variete, katerega ogled bo brezplačen. Plešišča s prvovrstnimi jazz, ružno vince iz najrazličnejših koncev naše vinograde bogate donovine, to bogato pa vrtljake, avtorom za nadebudne soferske kandidate in še mnogokaj bo za vas skušnjava, ki ji ne boste mogli odoleti.

Jugoslovansko-českoslovaška liga v Ljubljani opozarja svoje člane in prijatelje na predavanje g. St. Vrane, ravnatelja mešanske šole v Zlinu, znane pedagoga, ki bo predaval pod okriljem Jugoslovanskega učiteljskega združenja — sekcija za dravsko banovino — in podpisane lige v soboto, dne 30. maja ob 8 uri na 12 dopoldne v šoli na Grabnu o temi: »Vzgojno delo v zlnskih vzornih šolah v sliki in besedi«. Predavanje bo spremljal poseben film. Vstop je prost. Pozivamo, da se tega predavanja naša javnost udeleži v največjem številu. — Jugoslovansko-českoslovaška liga v Ljubljani.

Udruženje jugoslovanskih inženjerjev in arhitektov — sekcija Ljubljani vabi člane k proslavi 80 letnice rojstva Nikole Tesle, ki bo nocoj ob 20 v elektrotehničnem inštitutu univerze (Aškerčeva ul. 11). O življenju in delu Nikole Tesle bosta predavala gg. inž. Marij Ošana, dekan tehnične fakultete, in dr. inž. Venko Koželj, izredni profesor univerze. Predavanje bo spremljano z eksperimenti.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Petek, 29. maja, 11. Solaka ura: Kakšen pokle si bom izbral (gosp. Vojko Jagodič). — 12. Operni speli (plošče). — 12.45 Vremenska napoved, poročila. — 13. Napoved časa, objava sporeda, obvestila. — 13.15 Smetanove opere (Radijski orkester). — 14. Vremenska poročila, horzi tečaj. — 18. Zenska ura: Posebni ženske dne (gospa Ostrovska). — 18.20 Reprodukcijski koncert. — 18.40 Delavske ura: O morali (gosp. Valant Milan). — 19. Napoved časa, vremenska napoved, objava sporeda, poročila, obvestila. — 19.30 Nacionalna ura: Jugoslavija v kulturnih dokazih inženjerjev (Pavla Kulančič iz Beograda). — 19.50 Otvoritev kolektivne razstave slikarjev bratov Vidmarjev (govori g. dr. Fr. Stale). — prenos iz Jakopičevega paviljona. — 20.10 Akademijski slepih in Zagreba (prenos iz Filharmonične dvorane). — 21.30 Lalka solistična glasba (plošče). — 22. Napoved časa, vremenska napoved, poročila, objava sporeda. — 22.15 Radijski jazz.

Drugi programi

Petek, 29. maja, Beograd 1.: 19.50 Orkestralna glasba. — 20.30 Komjovičeva opera »Kokana«. — Beograd 11.: 14.05 Manevinske predavanja »Rizeva polje v južni Srbiji«. — Zagreb: 20. Prenos iz Beograda. — 22.15 Plesna glasba. — Dunaj: 20.30 Simfonični koncert. — 22.30 Plošče. — 23.15 Plesna glasba. — Budimpešta: 20.30 Mascagnijeva opera »Cavalleria rusticana«. — 22.40 Olganska glasba. — 23.15 Plošče. — Trst-Milan: 17.15 Plesna glasba. — 20.40 Igra, nato plesna glasba. — Rim-Bar: 17.15 Violina in klavir. — 20.40 Pietrileva opera »Ridee mesto, nato plesna glasba. — Praga: 16.30 Sprevajara. — 22.15 Plošče. — Varšava: 20. Simfonični koncert. — 22.50 Plesna glasba. — Berlin: 20.30 Lannierjeve in Straussove skladbe. — 21. Graenerjeva glasbena komedija »Norčevek sodišče«. — Königsberg: 20.10 Zahvalni koncert. — Hamburg-Pratistava: 20.10 Glasba iz vsega sveta. — 21.10 Prugelova igra »Pustolovščina na oboro«. — Lipsko-Frankfurt-Stuttgart: 20.10 Vojaki večer. — Köln: 20.10 Bika pri Skageraku. — Monako: 20.10 Plošče. — 21. Operetni večer. — 22.30 Schubertov koncert.

V pijanosti ubil svojo ženo

Radeče, dne 28. maja.

V torek okoli 8 se je v Breškem, občina Sent Janž, odigrala grozna družinska tragedija. Med zakonca Gracer Antonom in njegovo ženo Marijo se je vnel hud prepri, ki je imel strašen konec. Prepri, ki je bil sprva dnevnega značaja, je zaradi vinjenosti in razburjenosti moža postal vedno resnejši in katastrofalnejši. V divji jezi je pograbil Gracer poleno, ki mu je bilo pri roki, in mlatil z njim neusmiljeno po svoji ženi, dokler se ni onesveščena zgrudila na tla. Onesveščena se dolgo ni zavedla in je danes dopoldne podlegla težkim notranjim in zunanjim poškodbam. Govori se, da ji je mož s polenom prebil lobanjo, kar pa bo dognala obdukcija. Divjega in zverinskega ubijalca svoje žene so orožniki aretirali in oddali v tukajšnje sodniške zapore. Med navedenima zakonca je vladalo že dalje časa nesporazumljenje in se sodi, da je bil uboj izvršen v pijanosti in divji razburjenosti. Pokojna Gracer Marija je bila stara 55 let, mati treh hčera, katero je vsa sosedska spoštovala kot vzorno mater. Nadaljnje podrobnosti o uboju se bodo točno ugotovile šele s komisijko razpravo in obdukcijo, o čemer bomo še izbrpneje poročali.

Prijeten in poceni WEEKEND na morju

Vsako si lahko poceni oglada našo luko na severnem Jadranu, in preživi 3 dni na Sušaku (2 noči), kar stane skupaj z vožnjo tja in nazaj, prehrano in prenočiščem na Sušaku: v restavraciji Slaviji 250 Din; v Parkhotelu 310 Din; v hotelu Jadran 375 Din.

Automontaža d. d. vozi redno vsak dan na Sušak s svojimi udobnimi avtobusi in je vpeljala to ceno-reklamno vožnjo karto za tridnevno bivanje na Sušaku. — Velja za vsako poedino osebo in se lahko takole vozi:

1. dan: Iz Ljubljane ob 6.30, v Kočevju zajtrk, dohod na Sušak ob 12. Obed, večerja, prenočišče.

2. dan: Ves dan na Sušaku: zajuterk, obed, večerja, prenočišče.

3. dan: Zajuterk, obed. Odhod iz Sušaka ob 2.30. Jutrina v Kočevju. Prihod v Ljubljano ob 20.

Za časa bivanja na Sušaku prosta vožnja po vseh avtobusih »Triglav« prometa, t. j. Trest, Draga in Kostrena. Za goste Parkhotela in hotela Jadrana prosto morsko kopališče.

Ta vozna karta velja za poedino osebo in po-luben dan, se glasi na ime in je neprenosljiva. Iste karte iz Kočevja: v restavraciji Slaviji 200; v Parkhotelu 260; v hotelu Jadran 325 Din.

Vse informacije in predprodaja kart za Ljubljano pri »Putniku« Hotel Miklič, tel. št. 33-84; za Kočevje gostilna »Harde«, Gustav Verderber.

Pred malo in veliko maturo na ljubljanskih gimnazijah

Uspehi četrto in osmošolcev

Zdaj, ko so že razglašeni popravni izpiti (zaključek šolskega leta v navedenih razredih je bil 15. maja, popravni izpiti se vršijo pred malo in veliko maturo, ki se prične v prvi polovici junija), ko je mogoče približno zvedeti za število popolnoma padlih učencev (popravni izpit se more vršiti le iz enega predmeta), si je mogoče na podlagi primerjanja s tehtnimi poročili iz prejšnjih šolskih let ustvariti približno sliko učnega uspeha četrto- in osmošolcev na ljubljanskih srednjih šolah. Uspeh je učenecem in staršem znan, ker so letna izpisevala dobili kmalu po zaključku šolskega leta. Četrtni in osmi razredi so tudi sicer značilni po razvoju mladine: četrtni zlasti v moških razredih, s poudarjeno puberteto, osmi pa po tem, ker v učencih zraste samozavest do viška. Vsekakor so torej oboji razredi zanimivi zaradi uspeha pred malo in veliko maturo, kakor tudi zaradi splošne vzgoje, točki, ki sta seveda v tesni zvezi.

Če računamo, da imamo v Ljubljani 5 popolnih gimnazij, od teh 4 državne in eno zaenkrat mešano, od teh 3 realne, 1 klasično, 1 mešano s poslednjimi ostanki realnih razredov (od 5. razreda naprej), da imamo 2 samo moški, 1 samo žensko, 2 pa mešani (večinoma zopet čisto moške in čisto ženske razrede zase), se ne moremo dovolj naučiti pestrosti različnih tipov naših učnih ter vzgojnih zavodov. O prednostih enega tipa pred drugim, klasičnega pred realnim ali narobe, razredov a koedukacije (mešani razredi) ali brez, o borbi za privatne gimnazije ali proti njim v znamenju podraževanja vsega šolstva, o vsem tem se je porabilo že črnila več kot preveč. Vsak zagovor pa moremo bolj ali manj srečno osloniti le na realno statistiko. Marsikaj nam pove, O uspehih enega in drugega tipa z ozirom na četrtni in osmi razred pa na splošno spregovorimo danes, končno se o vzrokih večjega ali manjšega uspeha.

800 četrtošolcev

Računamo, da ima pet popolnih ljubljanskih gimnazij skupno 18 četrtnih razredov (približno polovico samo moških oziroma samo ženskih; jasno pa je, da ženski odstotek vsako leto narašča, iz česar se potem rekrutira prav tako število slušateljic na univerzi). Če predpostavljamo, da ima razred povprečno 45 učencev, je v Ljubljani nekako nad 800 četrtošolcev. Od teh jih je izdelalo z najmanj dobrim uspehom nad polovico, t. j. 57%. Popravni izpit jih ima približno ena četrtnina, t. j. 24%. Pri popravni izpiti moremo predvidevati, da jih 75% učencev napravi z uspehom. S tem se končni uspeh, ki se objavi sredi junija, seveda bistveno spremeni. Padlo (učenci imajo dve ali več slabih ocen) jih je okrog 19%. Ni jih torej zaenkrat izdelalo skupno 43%, t. j. skoraj polovica. Da je odstotek neuspeha tolik, je razumljivo zaradi bližnje male maturo, ko naj učenec prvič v življenju stopi pred komisijo. Malo maturo zahtevajo pri nas za prestop v peti razred in povsod v službi. Če bi pa v službah zahtevali samo štiri razrede, dovršene z uspehom (brez male maturo), bi s odstotek padlih in popravni izpiti pred malo maturo gotovo občutno zmanjšal.

Kateri razredi so slabši, moški ali ženski? Kar se tiče popravni izpiti, prevladujejo moški razredi (več razredov ima nad 50% slab uspeh), a kar se tiče padlih, ženske popolnoma zmagajo (v nekaterih razredih jih je padlo nad 50%). S tem so pokazali ženski razredi najnižji uspeh. Opaziti je tudi, da veliki šolski kompleksi dajo povprečno slab uspeh.

Klasična gimnazija - prva

Najboljši uspeh kot celota izkazuje klasična gimnazija, oni tip učnega zavoda, ki nam je leta in leta dajal naše najboljšje moči in može, tip, ki se zaradi danih prilik tudi še danes odlikuje po izbranem materialu, tip, ki zaradi značaja slovenskega ljudstva dobiva še najbolj zdravo cepivo in najmočnejši dotok iz dežele.

250 osmošolcev

Oglejmo si sedaj uspeh v osmih razredih! Ljubljanske gimnazije imajo 8 osmih razredov. So to v večini moški razredi, 1 je še realni. Število vseh učencev v teh razredih sega malo nad 250. Izdelalo je od teh nad 200, t. j. 85%. Popravni izpit ima 13%, padla sta skoro 2%. Ni jih izdelalo torej za enkrat 15%, t. j. znatno manjši odstotek kot v četrtni (43%), zlasti pri padlih (primerjaj: 19% : 2%). Odstotek pa bi se gotovo še mnogo zmanjšal, če bi zahtevali zrelostni izpit samo za prestop na univerzo, ne pa tudi po službah. O tem je zadnjič »Slovenec« obširno razpravljali. Zanimivo je z ozirom na četrtno, da so pri osmih čisto ženski razredi v splošnem boljši od moških, dasi tudi ti posamezno izkazujejo odlične uspehe. Če računamo, da »popravkarje« neprijetno zadevo povoljno rešijo, moramo klasično gimnazijo po uspehu v osmi tudi tukaj šteti na prvo mesto. Takoj na drugem mestu ji sledi Mešna ženska realna gimnazija.

Beda gloda mladino...

Če se vprašamo, kakšni so vzroki slabega napredovanja in uspehov v šoli, moramo na prvo mesto postaviti socialno vprašanje. Poučno je zanimati se za razmere, kratko za poklice staršev onih učencev, ki so padli ali imajo popravni izpit iz enega predmeta, to je onih, ki stojijo pred malo ali veliko maturo ter imajo za enkrat slab letni uspeh. Dobimo statistiko, ki nas nazorno pouči o bedi našega šolstva, ki z največjimi žrtvami in težavami pošilja otroke v šolo ter s tem kulturi plačuje največji davek. Domače razmere silno vplivajo na vzgojo (in s tem posredno na uspeh) otroka. Dom je vzgojno bolj odgovoren za otroka kot šola. Pomislimo, da je učenec največ 5 ur v šoli, vse ostali čas pa doma. In vendar se zgodi, da naredi šola, učitelj, razrednik otroka bolj pozna kot starši. Od kod to? Da, sistem našega družabnega življenja je krut: oče v službi, mati v službi, kdo

naj poleg šole še vzgaja otroka? Razredniki nadejajo dobro opazimo na učencu posledice razvrstanih domačih razmer, kot so ločitev zakona, nezakonski sin, predvsem pa brezposelnost staršev, stradanje, borba z življenjem. Opazamo, da otroci niso dovolj hranjeni, da ostajajo slabotni in bledeni, kar silno dvigne procent podvrženosti najrazličnejšim boleznim. O tem se itak prepričate na koncu leta iz letnih poročil, kjer Državna šolska politika objavi statistiko o zdravstvenem stanju učencev med šolskim letom. Tuberkuloza pri tem beleži prese- nedljivo naraščajoče število primerov ne samo mešanskih otrok, ampak zlasti tudi kmečkih. Zaradi neurejenih družinskih razmer trpijo bolj četrtošolci, ki jim mladost greni prezgodnje spoznanje, kakor pa osmošolci, ki se že bolj znajdejo v svetu. Med poklici staršev je mogoče najti vse vrste življenjskih položajev, večinoma pa so to neprimerni sloji: železničarji, ki jih je največ, potem mali obrtniki in kmetje ter vse vrste nižjih državnih uradnikov, ki so itak vsi povsem obubožali. Redek je med njimi ravnatelj ali tovarnar ali sploh iz kateregakoli pridobitnega sloja. O vseh teh razmerah bo zanimiva statistika, ki jo pripravljajo po vseh šolah za pedagoški kongres v Beogradu. Visti, ki doslej prihajajo posamič v javnost, so obupne.

„Vagonarji...“

Gotovo vpliva na učena tudi slabo vzgojno in za uspeh, če se vozi z vlakom ali hodi daleč peš. Vstajati mora zgodaj, pozno se vrača, pozimi prezeba po kolodvorih, v čakalnicah se uči za šolo, sploh vse stvari, ki so daleč od urejenega življenja. So med njimi, ki kljub vsemu odlično ali prav dobro uspevajo vzgojno in po uspehu, a to so bele vrane. Velika večina teh je med odstotkom popravni izpiti in padlih. Kdo si upa vreči nanje kamen krivde?

Tudi šola duši

Oživimo si še v spomin skupek vseh slabih strani pri današnjem ustroju šole, o katerih se zadnje dni polnoji strani po časopisju in ki nikakor niso poslednji vzrok slabega uspeha: to so zlasti neprimerni nehižijenski šolski prostori, premalo učiteljev, zaradi česar je po nekaterih zavodih pouk iz nekaterih predmetov že vse leto redueiran, tako da je ves pouk iluzoren. Nadalje manjvanje učiteljev med šolskim letom (v nekaterih razredih tri do štirikrat za isti predmet), izredno skrajšan čas pouka po dnevih in urah, šolska administracija med poukom, končno pa učni načrt, ki je preobširen in prenatrpan.

Če opoštevamo vse navedene vzroke, se ne bomo nič več čudili odstotkom slabega uspeha, kajti saj moramo učencu častitati, če jo srečno privozi skozi Selo in Karibdo. Katastrofo pač najbolj občutijo starši, ki so z zgubljenim šolskim letom izgubili denar s takami in šolnino.

Glede na slab uspeh v četrtni nam pride na misel že ponovno opazovanje glede razlike notranjega in zunanjega dozorevanja učencev v nižji šoli: zdi se nam, da učenci premladi prihajajo v srednjo šolo. Naučijo se slovnčnih pravil, trdijo celo, da jih razumejo, a vidi se, da jim je slovnčni in še marsikateri drugi sistem sam pretežak, trajno ga ne sprejmejo (iz tega sledi, da v višji ponavljamo nekatere predmete), ker jim manjka pravega so-doživljanja, umsko ne dohitevajo, imajo še pre-malo življenjskih opor, oprijemalšč, asociacij. Tu-di je šolska dolga dolga, dolga za naš čas. Pol življenja, pravimo, vsaj vso mladost prebijemo v šolskih klopih. Bati se nam je res, da bo mladina vsa »zasolana«, kot so dognali v Nemčiji. Zato pač več življenja v suho znanost!

Končno: Kakšno prognozo stavimo na zrelostni izpit? Iz gornjih podatkov moremo samo na ljubljanskih gimnazijah pričakovati do 250 abiturientov. Kam bodo le šli? —

Tragična smrt brodarja v Dravi

Maribor, 28. maja.

Drava je naša najbolj deroča in nevarna reka. Zlasti kadar naraste, drvi s strahovito silo. Zadnje tedne je zaradi neprestanega deževja skoraj stalno za dva in več metrov nad normalo. Kadar reka naraste, imajo dravski brodarji in splavarji pred njo še večji strah. Velikokrat se pripeti, da narasla reka odtrga brod in ga odnese. V živem spominu je ljudem v dravski dolini še strahovita katastrofa v Breznu, ko je narasla Drava odtrgala brod ter so utonili v reki štirje duhovniki. Podobna nesreča se je pripetila danes dopoldne ob 11 v Jelovcu pri Kamnici. Tam se nahaja majhen brod, s katerim se vrši promet med Bistrico pri Rušah in Jelovcem. Brod je prav za prav velik čoln, pritrjen z verigo na železno vrvi, razpeto čez Dravo. Prevaža ga čez Dravo brodar Jožef Čapla. Okrog 11 so poklicali Čaplo nekateri ljudje na bistriškem bregu, naj bi jih prepeljal čez reko v Jelovec. Čapla se je klicem odzval in odrinil od brega. Komaj pa je prispel brod na sredino reke, se je zaradi silnega pritiska deročega toka železna brv z glasnim pokom pretrgala. Kakor strelica je šinil brod po vodi, se zaradi sunka za hip potopil in valovi so odplavili brodarja. Prestrašeni ljudje, ki so čakali na bregu na prevoz, so zaslišali samo smrten krik iz valov, potem pa je voda odplavila brod in brodarja. Čapla se je obupno boril z naraslo reko, po nekaj sto metrih pa je omagal že v bližini rešilnega brega ter utonil. Ljudje na obrežju so brez moči zrlti na smrtno borbo, obenem pa so si lahko čestitali, da se ni nesreča pripetila potem, ko bi bili že v čolnu. Gotovo bi bila potem katastrofa še strašnejša. Brod je Drava nosila proti Mariboru. Okrog pol 12 so ga ljudje videli z dravskega mosta.

Mariborske občinske zadeve

V mestni posvetovalnici se je vršila nocoj pod predsedstvom župana dr. Juvana VII. redna seja mestnega sveta. Na seji so se obravnavale poleg tekočih običajnosti tudi nekatere pomembnejše občinske zadeve. Predvsem omenjamo

spremembo statuta mestnih podjetij

Dosedanji statut Mestnih podjetij je bil samo predhodnega značaja. Zakon o mestih je prinesel nekatere določbe, ki urejajo tudi način občinskega gospodarstva in s temi določbami je bilo treba spraviti v sklad tudi upravo Mestnih podjetij. Po prejšnjem statutu je bil vrhovni organ Mestnih podjetij upravni odbor. Upravni organ pa je bilo ravnateljstvo. Po novem statutu pa so organi Mestnih podjetij: mestni svet, upravni odbor, predsednik mestne občine in upravnik MP. Ravnateljstvo odpade. Izprememba v organizaciji stremi predvsem za tem, da bi bilo poslovanje MP kot gospodarske ustanove čim hitreje in čim bolj elastično. Upravni odbor sestavljajo predsednik mestne občine, podpredsednik ter 8 upravnih svetnikov, ki jih voli mestni svet. Kot nadzorni organ je predviden nadzorni odbor, sestavljen iz 5 članov. Sestava in poslovanje mestnih podjetij se z novim statutom v ničemer ne bo izpreminjalo.

Vprašanje delav. azila rešeno

Z drugim važnim sklepom se je končno uredilo vprašanje Delavskega azila v Gregorčičevi ulici. Ze podlugo leto stoji ta lepa dvonadstropna nova zgradba, ki jo je pozidala občina s posojilom 1 milijona Din, popolnoma prazna. Le pritličje uporablja Borza dela in v drugem nadstropju se nahaja stanovanje. Celo prvo nadstropje in velik del drugega pa sta prazna. Notranja ureditev poslopja je najmodernejša, žal pa je razdeljena tako nesrečno, da se za namene delavskega azila ne da uporabljati. Sedaj se je ustanovilo v Mariboru Društvo za zaščito delavske mladine. Zadal si je nalogo, skrbeti za zapuščeno delavsko in obrtno mladino, ki se nahaja v Mariboru v uku, pa nima v mestu staršev. Mladina pada v slabo družbo in propada. Društvo namerava ustanoviti neke vrste internat za tako mladino in v te svrhe bi bili prostori kot nalašč. Zaradi tega mu jih je mestni svet tudi odstopil v najem za 15 let pod ugodnimi pogoji. — Mestna občina je s tem sklepom napravila važno delo, ker so nameni in cilji društva velesocialnega pomena.

Regulacije

Važna točka dnevnega reda današnje seje so bile tudi regulacije nekaterih ulic. Predvsem Slovenske ulice, ki je med Gledališko in Strossmajerjevo na nekaterih mestih stisnjena. Več stavb sega preko gradbene črte in se bodo sčasoma morale umakniti. Občina je napravila prvi korak s tem, da bo porušila hišo na vogalu Slovenske in Strossmajerjeve ter se bo ustje razširilo. Na ostalem zemljišču bo zgradil veletrgovce Schmid trinadstropno hišo. Mestni svet je nocoj sklenil, da se kupi od Matije Lupše del zemljišča s šupo, ki jo bodo podrl. Z lastništvom hiše št. 34. se vršijo še pogajanja glede nakupa. Hiša, ki stoji nasproti gledališča, bi se potem podrla, lastnik bi pa za njo sezidal v stavbni črti večjo zgradbo. Podrlo se bo potem tudi transformatorska postaja. Slovenska ulica bo v tem delu sčasoma dobila popolnoma drugo lice ter je predvidena zazidava z dvo- in trinadstropnimi hišami. Druge važne regulacije se bodo izvršile na Betnavski, v Poljski in Frankopanski cesti. Betnavska se bo med Frankopansko in novo Magdalensko šolo razširila ter se dokupi okrog 1000 kv. m zemljišča. Urede se tudi dohodi do šole na Frankopanski cesti.

Drava izroča žrtve

Maribor, 28. maja.

Začetkom maja je utonil na Pobrežju mladi 8-letni Karl Kalin, sin mariborskega železničarja. V družbi drugih otrok se je igral na obrežju Drave. S kljukami so lovili les, ki ga je nosila reka. Pri tem je mali Karle nenadoma omahnil in valovi so se zgrnili nad njim. Včeraj je prišlo iz občine Gorisnice pri Ptuj sporočilo, da je Drava naplaval truplo malega dečka. Starši pogrešanega Kalina so se odpravili ter prepoznali svojega sinka, ki jim ga je ugrabila Drava.

Koncert slepih otrok iz Zagrebu

Ljubljana, 29. maja.

Vse cenjeno občinstvo ponovno opozarjamo na koncert slepe mladine iz Zagreba, ki bo danes, v petek, ob 20, v Filharmoniji. Žal pa, da je za koncert prodanih do sedaj le še malo vstopnic. To bo za ubogo dečo prehud udarec, ako bo morala peti prazni dvorani. In ta udarec naj bi ji prizadelo Ljubljana? Ne, to se ne sme zgoditi, tako trdoserša ni Ljubljana. Zato prosimo še enkrat, da cenjeno občinstvo gotovo kupi vse vstopnice, ki jih je dobilo v Matični knjižarni od 20 Din navzdol. Izkažimo slepih otrokom svojo naklonjenost, ne dopustimo, da bi iz Ljubljane odšli slabih spominov.

V Melju ga je poskušal brodar Merdavs spraviti k bregu. Ker pa je bil zalit z vodo ter je gledal nad površje samo sprednji klun čolna, je bilo to nemogoče in Drava ga je odnesla naprej, da ga bo kje na ostrem ovinku spodnjega toka treščila na obrežje.

5 filmov

katerekoli znamke kupite pri nas dodali Vam bomo

1 krasen polnilni svinčnik

Specijalna foto-trgovina

Joško Šmuc

Ljubljana, Šelenburgova ul. 6

Vis-a-vis Julio Meinla

Naročajte „Slov. dom“

Tretje največje mesto na svetu

Iz Berlina se pride s sibirskim ekspresom v Tokio v trinajstih dneh in osmih urah. Kdor stopi iz kolodvora v Tokiju na prosto, bo prav gotovo mislil, da se je zastopil v toliko, ki sliči popolnoma vsakemu evropskemu ali pa ameriškemu mestu, se nahaja v središču, kjer je trgovska četrt, in drugi, napol japonski del, ki obsega vse drugo mesto.

Neki ameriški pisatelj trdi, da je Tokio v arhitektonskem oziru najmoderneje mesto na svetu. Prav gotovo ima prav, četudi ima pisatelj malo čudno predstavo o današnjem Tokiju.

Pri zadnjem velikem potresu leta 1823 je Tokio pretrpel mnogo škode. Ves današnji moderni in trgovski del Tokia je bil z malimi izjemami porušen; ves ta del je bil zgrajen na novo. In ker ni bilo dovolj denarja, da bi postavili same šest do osem nadstropne palače, so se pač morali zadovoljiti tudi z manjšimi hišami, ki izgledajo prav čudno med visokimi hišami. Centrum Tokia nudi torej prav zanimivo sliko. Prav temu delu se pa tudi vidi, da je zgrajen po letu 1923.

Dva obraza Tokia

Pravega nebotičnika pa Tokio ne pozna. Kje iskati temu razloga. Saj vendar Japonci v nobenem pogledu ne marajo zaostajati za drugimi in hočejo imeti vedno to, kar je najmoderneje in največje. Razlog bo pač ta, da imajo še vedno dovolj prostora in da raje popravljajo dvonadstropne hiše za nekaj nadstropij. Morda pa je kriva temu cesarska palača, ki tvori s svojimi ogromnimi vrtovi v središču mesta del popolnoma zase. To prepoved je občutila celo zgradba, kjer je nameščena uprava policije. Ko so gradili to stavbo, ki se nahaja v bližini cesarske palače, so jo hoteli po dovršitvi še kronati s stolpom; toda radi tega bi bil upravnik policije kmalu kaznovan radi žaljenja njegovega veličanstva. Po nekem starem predpisu namreč ne sme biti nobeno poslopje tako visoko, da bi bilo mogoče gledati na cesarsko zemljišče. Stoli so morali odstraniti in se je morala celo tudi policija zadovoljiti z odsekanim stolpom. No, in če to ni bilo dovoljeno policiji, ki je prav gotovo tudi na japonskem dovolj spoštovana ustanova, potem lahko razumemo, zakaj vsaj v bližini cesarske palače ne gradijo nebotičnikov.

Ce gremo malo iz središča mesta, ki je zgrajeno na zapadni način, v okolico, se nam pokaže japonski del, ki je pa japonski tudi samo na pol. Tipična japonska gradnja stanovanšč je lesena. Ker pa je v območju celega mesta radi stalne nevarnosti, ki jo povzročajo potresi in radi nevarnosti ognja prepo-

vedano graditi lesene hiše, je s to prepovedjo obenem izginil tudi japonski stil. Toda Japonci so ta problem rešili na svoj način. Ves Tokio ima hiše, ki izgledajo od spredaj kot štiriočlani, druga k drugi prilepljena betonska plošča, če pa pogledamo od zadaj, potem vidimo, da so grajene popolnoma iz lesa. Tako se nam nudi zanimiv pogled. Hiša, gledana od spredaj, nam da utis navadne zapadne hiše, zadaj pogledana pa čisto japonska. Seveda je mogoče sem in tja najti še vedno kak popolnoma pristen primer japonske hiše.

Isto sliko nudijo tudi predmestja. Dolgočasna ravna betonska ulica z dolgo zidano fasado, zadaj pa vse leseno. Tudi notranost same hiše je dvojna: evropski in japonski del.

Na japonskem je namreč moderno, da ima vsaka hiša vsaj eno sobo, ki je urejena na zapadni način. Kdor hoče v Tokiju najti res pristno japonsko hišo, mora imeti srečo.

Šest milijonov prebivalcev

V tem enoličnem morju hiš prebiva šest milijonov ljudi; v neposredni bližini pa je še Yokohama, ki ima tudi 600.000 prebivalcev. Vsi ti ljudje so povezani med seboj z električnimi in podzemskimi železnicami, z avtobusi in z vsem, kar ima moderno velemesto. K temu se pridružijo še vse nujnosti, ki jih nosi s seboj velemestno življenje — nezdravo življenje v predmestjih, okraj revežev in še vse drugo, čemur nobeno velemesto ne uide.

Tokio se širi neprestano, in njegovi poznavalci trdijo, da bo imel Tokio v desetih letih osem mili-

Pes, človekov drug v ledu in snegu

Tudi na najbolj pustih in najbolj ledenih poljih zemeljske površine ima človek za edinega in vedno zvestega spremljevalca psa. Ti psi so tudi edine živali, ki jih raziskovalci polarnih krajev najbolj s pridom uporabljajo za prevažanje. Ponovnokrat so že poizkusili pse nadomestiti z islandskimi poniji, vendar so se morali vedno povrniti k psom. Pri tem je bila nastopila še druga velika ovira, namreč prevažanje hrane za konje. Pes se zadovoljuje s skromnejšo hrano, mnogokrat ga raziskovalci nasitijo z odpadki ustrujenih živali, ki jih sicer porabijo za svojo prehrano. Včasih pa morajo za psa žrtvovati tudi sovprežnega tovariša, ki obnemore. Polarni pes je zadovoljen tudi s pokvarjenim mesom, gnilihimi ribami, navezadnje poje pa tudi jermenje, ki ga veže na sanke.

Eskimski pes

Eskimski polarni psi so močno podobni volkovom. Njihov rod dejansko tudi poteka od volkov. Tudi s svojo naravo potrjujejo volčji rod. Kakor volkovi odklanjajo vsako rastlinsko hrano. Pokriva jih izredno gosta dlaka, ušesa priroščena, gobec nodelgovat, prav kakor volčji. Ti psi imajo svojega

jonov prebivalstva, in bo tako največje mesto na svetu. To je za Japonce najbolj značilno. Na vsak način jim ugaia to silno širjenje mesta in ne store prav nič, da bi to zajezili.

Ginza, ponos Tokia

To, kar je za Ljubljano Tivolski park in Aleksandrova cesta, to je za Japonce Ginza. To je najlepši in najpomembnejši del in središče vsega življenja v Tokiju. In kdor bi govoril s kakim prebivalcem Tokia, ta bi mu moral predvsem hvaliti ta del. Nikakor pa ne bi smel reči, da je Tokio tak, kot so vsa druga velemesta in da vedno bolj izginja to, kar je tipično japonsko. Ginza ni morda lepa radi svojih stavb, saj so med osemnadstropne hiše pomešane prav majhne hišice. Zato pa je tem bolj živahna. Vedno je polno taksijev, avtobusov, voz cestne železnice z lepimi sprevodnicami in ljudi, ki hite za svojim poslom. Moški so oblečeni večinoma evropsko, dočim so pa ženske še vedno zdržale svojo narodno nošo. Ginza ima polno velikih prodajal, restavracij, pivnic in kavarn; bari in taponke pivnice za čaj pa so v stranskih ulicah. Najlepša je Ginza na večer, ko se vsa koplje v bajni razsvetljavi in svetlobnih reklamah.

Največ preglavic delajo policiji bari in kavarne. Take vrste lokalov ni več mogoče odpreti v bližini cesarske palače in v bližini Ginze. Sploh bi jih najraje prepovedali. Ne delajo to samo iz moralnih razlogov, ampak radi tega, ker smatrajo take lokale nevedne za Japonca, in zlasti za japonsko mladino, ki le prerada išče zabave v teh lokalih.

Vsa velemesta imajo svoje poteze, ki so lastne samo njim in tudi za Tokio ni preveč čudno, če se po kaki vroči tekmi v baseballu, ki je japonski narodni šport, preveč vneti gledalci še stepejo in da mora poseči vmes policija.

vodnika psa, ki obide črede polarnih jelenov in si pusti, da mu jih ostali psi gonijo skupaj. Prav kakor delajo Eskimi na lovih na volkove, tako store tudi ti psi s svojim plenom. Takoj požro tisti del živali, ki je najlažje dosegljiv. Takoj namreč požro jelenje jezike.

Vedno zvest

Eskimi hrani svoje pse ponavadi zelo skromno. Zgodi se, da mu daje celo samo dvakrat na teden jesti. Odnos Eskima do svojega psa ni tak, kakor si ga zna ustvariti Evropejec do svojega. Eskim smatra psa le za tako stvar, ki se da s pridom uporabljati, mesto vprežne živine in navezadnje tudi za prehrano. Le redkokdaj vzgaja Eskim svojega psa tako, da bi ga navezoval nase s čutno zvestobo. Pa so kljub temu psi iz dobrem ravnanju z njimi zvesti in udani. Svojega gospodarja se verno drže in ga hočejo povsod spremljati. Če se gospodar odpelje a čolnom, mu skušajo slediti tudi preko vode; pes se zažene v vodo in plava za njim. Zraven pa lajstno tuli. Polarni pes namreč ne laja, temveč samo tuli. To je dediščina volčjega rodu.

Pasja vprega

Polarni psi so zelo bistri in se dajo hitro vzgojiti za vprego pri saneh. Toda pri tem mora človek zelo pametno in potrpečljivo ravnavati. V trenutku nastane med vprego prerivanje, psi se vseprek grizejo med seboj, jermenje se zmeša, nastane kopica psov, ki jih nikakor ni mogoče spraviti v red in pomiriti. Voznik mora biti previden in odločen, da spravi vse pse spet na noge in more z njimi nadaljevati pot. Velikokrat prevrnejo pri pretepu ves tovor; blago je treba nanovo nakladati. Vpreženi psi tečejo kar svobodno in jih voznik ne sme zadrževati v vajetih. V tem primeru utegejo psi zaslediti v tleh sled severnega medveda ali pa jelena, in ni jih več mogoče nagnati v smer, ki bi jo hotel imeti človek.

Običajno je vpreženih šest do osem psov v ene sanke. Na njih je lahko šest ljudi in tristo do štiristo kilogramov prtljage. Na dan pretečejo tudi do osemnajst kilometrov. Ko se spomladi topi sneg, se začne za pse najbolj mučna doba. Ko tečejo v vpregi, se jim velikokrat ob ostrim snegu odrgnejo podplati do krvi. In njihov gospodar ponavadi nino nobenega usmiljenja z njimi. Čeprav psi Eskima preminogokrat branijo v nevarnosti, vendar niso nikoli deležni kake posebne ljubezni s strani svojega gospodarja. Če psa hranijo redno in z njim dostojno ravna, postane viden vzor zvestobe in vdanosti. V neki polarni ekspediciji so se psi tako naglo privadili novega gospodarja, da se niso hoteli od njega ločiti in so mu sledili celo

v Nemčijo. Vendar jim je bila tod usoda nenaklonjena. Nikakor niso mogli prenesti tolikih podnebnih izprememb, dalje vročine in so kmalu drug za drugim poginili. Tudi pozimi so najraje spali na prostem tudi v najhujšem mrazu, pustili so se zamesti od snega in pod njim počivali.

Druge pasme

Na otoku Jan Mayen imajo posebne vrste psov, ki pa niso čiste polarne pasme, temveč križanje rjavega islandskega psa in belega samojedškega. Ti psi niso najboljši vlačilci in jih zato tudi ne vzgajajo. Severnega medveda ne morejo napadati, pač pa le z lajanjem opozarjajo na nevarnost. Na teh psih pa se že kaže generacija. Sibirski psi so močno podobni zopet volku po zunanosti in po tuljenju. Psi na polotoku Kamčatke so dobri ribiči, jedo pa tudi gnile in suhe ribe. Jedo sploh vse, kar spada v živalski svet. Ne diši pa jim niti zelenjava, niti kruh. Po svoji zunanosti so ti psi zelo grdi, vendar ne napadajo niti živali, še manj pa človeka.

Laponski psi so zelo mešanih pasem. Njih največja odlika je ta, da so odlični lovski gonjači, živali našenejo vedno tja, koder si jih želi gospodar. Vendar je med njimi in drugimi ta razlika, da jih Laponci znajo tako vzgojiti, da so jim zvesti in vdani. So pa najboljši lovci na volkove.

Plačani za kričanje

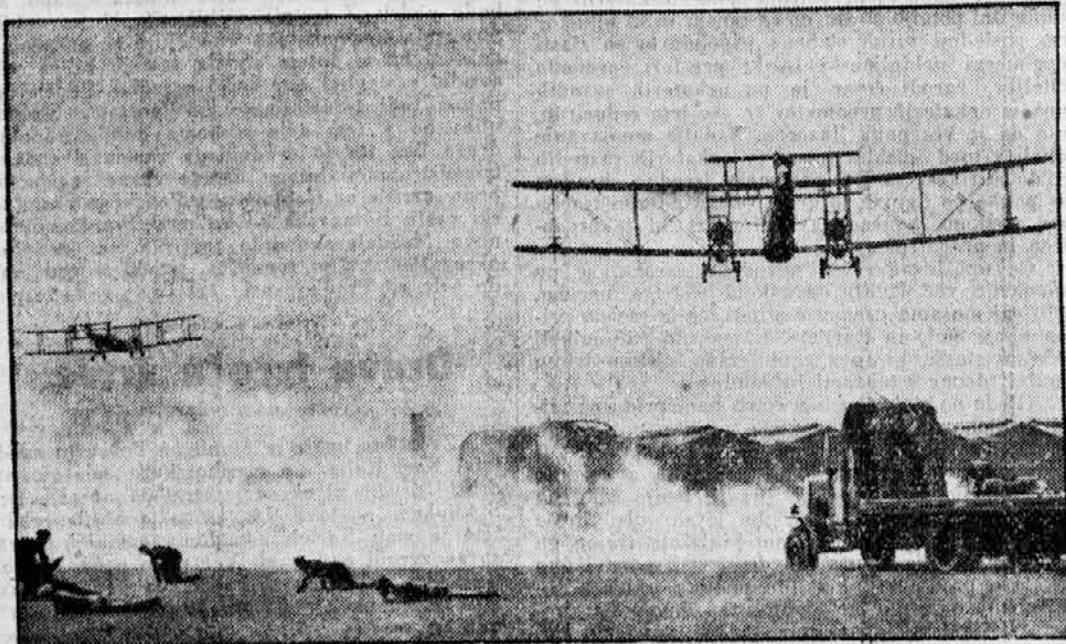
Nič napačnega bi ne bilo prejemati kot poststranski zaslužek denar za čisto navadno kričanje, mukanje ali posnemanje prašičjega kruljenja. Kadar vidimo v filmu pevko ali kako drugo igralko, ki v strahu zakriči, ko n. pr. zagleda v ogledalu napadalca za bodalom v roki, je več kot gotovo, da igralka ni zakričala. Še manj verjetno je, da bi bila krava ravno takrat pripravljena za mukanje, kot bi bilo to povišje filmskega režiserja, pač pa prihaja to mukanje od nevidnega posnemovalca. In prav takšni glasovi povzročajo v kinu največ smeha.

Ko je Harold Lloyd za svoj novi film iskal nekoga, ki zna posnemati kolcanje, so poslali v Hollywood Ruby Ray, ki ni samo sloveča pevka na čikaški operi, pač pa tudi najboljša ameriška posnemalka ptičjih in drugih glasov. Skoro ves teden se je morala vaditi, predno je šlo. Harold Lloyd se namreč skozi ves ta film kolca, s čemer pa povzroča salve smeha. Eddie Dalmar zna najbolje posnemati otroški jok. Ako poslušamo v radiu slušno igro in se v tej, recimo, evrejo jajca, ne bomo verjeli, da v studiju ni nobenega štedilnika, pač pa, da ti glasovi prihajajo od tod, ker so v kozarec vode vrgli pest kipeče sode. Filmske družbe imajo ljudi, ki znajo posnemati razne živalske glasove, stalno zaposlene pri raznih poslih, tako da jih imajo vedno pri roki. Nevidni so ti zvezdniki, ki pa največkrat kinoobiskovalce bolj zabavajo, kot pa najboljši igralci.

Napis na palači ZN:

Neguš (bere): »Pustite vasko nado, vi, ki vetopate sem noter...«

Vaje za »Dan imperija« v Angliji. Letalstvo se vadi v napadu in obrambi.

Življenje in trpljenje v najstrašnejši vojski sveta

Zakleta legija

28

Ujetniki so vedeli, kakšna usoda jim je namenjena, zato so umirali, ne da bi prosili usmiljenja. Niti z očesom niso trenili, ko so jih Senegalci streljali.

Bil sem priča strašne žaloigre, katero je povzročil napol blazen človek. Bil je to neki Nemec, ki je služil v petnajsti strojniški kompaniji. Ponoči so mu ubili najboljšega prijatelja. Zato je vse jutro mislil na maščevanje.

Nazadnje je popoldne napolnil svojo čutaro z vodo, nabil revolver in odšel na bojišče. Zdaj pa zdaj je med mrličmi našel kakega Druza ranjenega, katerega je prijazno dvignil, ga posadil in mu podal biden. Tisti trenutek pa, ko je ranjenec napol blazen od žeje pohlepno zagrabil čutaro, mu je s strelom iz revolverja prebil lobanjo. Ta človek je bil kljub svoji žalosti zver v človeški podobi. Toda legija je delala ljudi take, nihče ni mogel proti temu nič pomagati.

Preteklo je dosti časa, preden so naši opazili njegov posel. Eden od seržanov je pohitel, da bi norega privedel z bojišča. Toda to ni bila lahka stvar. Ves oddelek se je trudil, da bi obvladal pobesnelega vojaka, ki se je penil od togote, da mu ne dajo, da bi maščeval tovariša.

Ta čas moji tovariši niso stali prekrižanih rok. Stari šarži so se odpravili na delo, katero jim je obetalo dosti dobička. V legiji je pravilo, da se po vsaki bitki zbere orožje ubitih sovražnikov, da ne bi prišlo prav tistim, ki so še ostali pri življenju.

Ni dovolj zbirati samo puške, marveč je treba pobrati sploh vse orožje, kot na primer revolverje, sablje in navadne nože. Zato je bilo treba mrtvecem prebrskati tudi žepe. Če ima človek pri tem srečo, bo našel še druge stvari. Prav zato najstarejši vojaki tako zelo žele, da bi prišli do tega posla.

V tabor so se vračali do vrha obloženi s plenom: damaščanska bodala, sablje, razne druge dragocenosti, ure in kosi denarja. Vse to kažejo vsakomur, kdor hoče le gledati in se vesele plena kot otroci. Delaporte, ki mi je zadnje tako spretno pomagal, ko so mi ukradli bidone v Gazaleji, je imel največjo srečo. Toda tudi Herschkorn in Bolse sta imela precej uspeha. Niti Budney ni zaostal za drugimi. Zlasti če pomislimo, da je bil začetnik. Delaporte je našel cel zaklad, skrit v neki kleti. Našel je denarja in nakita, ki je bil vreden najmanj pet tisoč frankov. Mesece

in mesece se bo Delaporte lahko kraljevsko opijanal kamorkoli pride, dokler mu ne bo izginilo blago in bogastvo, katero je tako lahko in tako hitro dobil.

Pravi zmagovalci so v tem bil mali Parižan Fleury, ki se je cele noči bojeval poleg mene. Šel je na delo bolj iz želje po slavi, kakor iz pohlepnosti. Toda to v legiji ni nobena izjema. Zvečer se je vrnil natovorjen kakor kamela. Vlekel je šest pušk in celo orožarno mečev in bodal, nosil je tudi tisto znano črno zastavo, v senci katere se je emir boril vse do svoje smrti.

To je zelo ugajalo poročniku Vernonu, ki je dal za nagrado malemu Francozu pol bidona vina. Fleury je popil na dušek svojega nagrado in ko je v naš tabor prišel polkovnik Andrea, poveljnik osemnajstega polka, ki nam je prišel na pomoč, je bil Fleury pošteno nakresan. Opotekl se je in pograbil svoje zastave ter šel naravnost k polkovniku.

»Bon jour, mon colonel,« mu je dejal in govoreč mu prijateljsko nadaljeval. »Poglej, prosim, polkovnik, ali niso moje zastave krasne? Naravnost šik.«

Polkovnik se je nasmejal in rekel:

»Da, res, v resnici so šik. In ti si dober vojak.«

Nato se je obrnil k nam in nadaljeval:

»Zdravo, legijonarji, kako je? Comment ca va-t-il?«

»Ca va tres bien,« je odgovoril namesto vseh naš mali Parižan. »Toda vedi, če hočeš še takih zastav, samo povej, pa ti jih bomo preskrbeli.«

Polkovnik se je smejal, potem pa stopil mirno in nas svečano pozdravil. Odšel je nasmejan in prijazen ter nadaljeval svoj sprehod.

Ta večer smo v resnici počivali. Prejšnja noč je bila nemirna, polna krikov, vzbun in strelav. Alžirski strelci so neprestano streljali na sence, ki so bežale. Hvaležni priličnemu miru, smo to pot spali kakor hlodi.

Ko smo se prebudili, smo videli, da nas smatrajo za junake dneva. Neprestano so prihajala ojačenja, kopali so jarke in gradili utrdbe. Pripravljali so veliko operacijo. Topovske baterije, vrsta kamijonov, karavane kamel režejo ravnino. Vedno prihajajo nove čete vseh vrst orožja: spahiji, strelci, lovci, senegalci, sirski bataljoni in neredna sirska vojska, da celo ruska konjenica: čerkeski mohamedanci, ki nosijo kožuhovinaste kučme. Prišli sta tudi dve bateriji petinsedemdesetega polka s topovi francoske redne vojske in ena gorska baterija, v kateri služijo mada-gaskarci.

Med vsemi temi četami se mi vrtimo umazani, neobriti, kar tako v cunjah, potni, krvavi in zaprašeni. Pomaknili smo kape na uho in samo pripovedujemo in pripovedujemo. Polkovniki in generali prihajajo, da bi nas videli: mi smo privlačnost vsega tabora.